

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับเป็นเวลาเกือบครึ่งศตวรรษ ที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1-9 (พ.ศ.2504-2549) ซึ่งได้สร้างความเจริญก้าวหน้าให้เศรษฐกิจและสังคมไทยมาโดยลำดับ ส่งผลให้คนไทยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้น การพัฒนาประเทศที่เกิดผลขึ้นได้นั้น มาจากการใช้แรงงานต่างๆ จากประชากรเป็นจำนวนมากเพื่อสร้างผลิตผลทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม แม้อำลังแรงงานของประชากรจะได้สร้างความเจริญเติบโตให้กับเศรษฐกิจไทยอย่างต่อเนื่อง แต่ประเทศไทยก็ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับแรงงานหลายด้านที่สำคัญคือ การขาดแคลนแรงงานระดับกลาง แรงงานที่มีฝีมือ หรือแรงงานที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา (ถือ วรศบุณยสิน, 2547ก : 6 – 7) เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้ เป็นแรงงานที่ภาคอุตสาหกรรมต้องการใช้เป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เดินไปข้างหน้า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 1)

ปัจจุบัน สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีการขยายกิจการทางภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ และการเกษตรกรรมที่ทันสมัย อันเป็นผลทำให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและระบบการสื่อสารข้อมูล โดยนำวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ในการประกอบอาชีพในภาคเศรษฐกิจ ประกอบกับนโยบายของรัฐที่เน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่การผลิตที่มีภาคอุตสาหกรรมเป็นฐานหลัก และมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นต่อผลผลิตของประเทศ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางดังกล่าวนี้ ทำให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบท มาสู่ความเป็นสังคมเมืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้การปรับตัวของชุมชนบางส่วนต้องดำเนินวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง อันเป็นผลทำให้จิตใจ วัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยดั้งเดิม เปลี่ยนมาเป็นชีวิตสมัยใหม่

นอกจากนี้ก็ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่นับว่าสำคัญมาก คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรในประเทศ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายประชากรที่ให้ลดอัตราการเพิ่มของประชากรไทย ตั้งแต่ที่ได้ประกาศใช้นโยบายประชากรปี พ.ศ.2513 เป็นต้นมา ทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรไทยมีแนวโน้มลดลงมาเป็นลำดับ การลดอัตราการเพิ่มประชากรดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกลุ่มอายุของประชากรในลักษณะที่มีแนวโน้มว่าประชากร

วัยแรงงานจะเพิ่มสูงขึ้น พร้อมทั้งประชากรวัยสูงอายุก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามมาด้วย ส่วนประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มที่จะลดลงตามลำดับ

ในกรณีการเพิ่มของประชากรวัยแรงงานนั้น หากพิจารณาจากสำมะโนประชากร จะพบว่าสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 56.2 ในปีพ.ศ.2523 เป็นร้อยละ 63.4 และร้อยละ 66.1 ในปีพ.ศ.2533 และปีพ.ศ.2543 ตามลำดับ (ตารางที่ 1) โดยสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานดังกล่าว จะเพิ่มขึ้นไปเป็นร้อยละ 67.08 ในปีพ.ศ.2552 หลังจากนั้นจะลดลงเรื่อยๆ จนเหลือร้อยละ 62.05 ในปีพ.ศ.2568 (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2547 : 40) จึงอาจกล่าวได้ว่าขณะนี้ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของโอกาสการรับการปันผลทางประชากร¹ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร

ตารางที่ 1 อัตราร้อยละของประชากรตามหมวดอายุ ทั้งราชอาณาจักร ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2503 - 2543

ประชากร	ปีพ.ศ.				
	2503	2513	2523	2533	2543
วัยเด็ก 0 - 14 ปี	43.4	45.2	38.3	29.2	24.4
วัยแรงงาน 15 - 59 ปี	52.0	49.9	56.2	63.4	66.1
วัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป	4.6	4.9	5.5	7.4	9.5

ที่มา: สำมะโนประชากรแห่งประเทศไทย พ.ศ.2503 ของสำนักงานสถิติกลาง

สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513, 2523, 2533 และ 2543 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางอาชีพ และโครงสร้างทางประชากร ทำให้ในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยขาดบุคลากรทางเทคโนโลยี ซึ่งส่วนใหญ่จะขาดแคลนบุคลากรระดับอาชีวศึกษา ได้แก่ บุคลากรระดับช่างฝีมือ ช่างเทคนิค ช่างผู้ชำนาญการสาขาต่างๆ เมื่อพิจารณาความต้องการแรงงานในอนาคต และโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการสมัยใหม่มากขึ้น จะทำให้มีการใช้กำลังคนในระบบเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ ซึ่งความต้องการแรงงาน จะเปลี่ยนเป็นความต้องการแรงงานที่มีความรู้เฉพาะด้านมากยิ่งขึ้นทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ สำหรับความต้องการแรงงานของภาคเอกชนนั้น มีความต้องการผู้ที่มีการศึกษาระดับ ปวช. ปวส. โดยปฏิบัติงานอยู่ในทุกประเภทอุตสาหกรรม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะขณะที่ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงโอกาสการรับการปันผลทางประชากร จึงจำเป็นต้องเร่งให้แรงงานของไทยมีการศึกษาที่สูงขึ้น รวมทั้งเน้นคุณภาพการศึกษาเพื่อผลิตแรงงานที่มีคุณภาพ เป็นแรงงานที่มีความคล่องตัว เรียนรู้ตลอดเวลา

¹ การปันผลทางประชากร (Demographic Dividend) เป็นปรากฏการณ์ที่นักเศรษฐศาสตร์ใช้เรียกโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่ส่งผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร (Demographic transition) ในลักษณะที่สัดส่วนประชากรในวัยแรงงานเพิ่มสูงขึ้นเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรในวัยเด็กและวัยสูงอายุ (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2547 ก : 2)

กำลังคนนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้ระบุไว้ว่า เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะมีความต้องการช่างเทคนิคที่มีฝีมือ และประสบการณ์ในสาขาอุตสาหกรรมเฉพาะด้านจำนวนมากขึ้น แต่หาคนที่มีคุณภาพตามที่ต้องการไม่ได้ ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) จะเน้นทางด้านการพัฒนาคนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีมากขึ้นทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยการพัฒนาคุณภาพและปริมาณกำลังคนระดับกลาง และระดับสูงไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและมีมาตรฐาน ซึ่งจะต้องเร่งรัด และขยายการผลิต วิศวกร ช่างเทคนิค ช่างฝีมือ และบุคลากรในสาขาขาดแคลนอื่นๆ เช่น บัญชี การเงิน การธนาคาร โดยเน้นการฝึกปฏิบัติมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545)

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) นอกจากจะมีแนวคิดทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักแล้ว ยังต้องการยกระดับทักษะฝีมือคนไทยให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยจะต้องผลิตและพัฒนาคนระดับกลาง ซึ่งผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะชีวิตกับความรู้พื้นฐาน เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ การจัดการ เป็นต้น รวมทั้งให้มีการบริการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานที่หลากหลายและทั่วถึง นอกจากนี้ยังสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและฝึกอบรมกับสถานประกอบการทั้งในประเทศ และที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ประสานพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร และกำหนดเป้าหมายการผลิตกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 นั้น ล้วนมีแต่ความต้องการแรงงานระดับกลางขึ้นไปอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีการพัฒนาและขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่อัตราการว่างงานของประชากรโดยรวมก็ยังไม่ลดลง ซึ่งสังเกตได้จากอัตราการว่างงานตั้งแต่ปีพ.ศ.2542-2548 ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติรวบรวมไว้ ดังตารางที่ 2 จะพบว่าอัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับแตกต่างกันพอสมควร โดยผู้สำเร็จการศึกษายาฮิวศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสัดส่วนของผู้ว่างงานต่ำกว่าผู้สำเร็จการศึกษายาฮิวศึกษาในทุกปี ส่วนในระดับอุดมศึกษา แม้ผู้สำเร็จการศึกษายาฮิวศึกษาจะมีสัดส่วนของผู้ว่างงานสูงกว่าในทุกปี แต่เมื่อเทียบระหว่างปีพ.ศ. 2542 – 2548 พบว่าสัดส่วนของผู้ว่างงานในสายวิชาชีพต่ำกว่าสายวิชาการ

ตารางที่ 2 อัตราร้อยละของประชากรที่ไม่มีงานทำ ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2542 - 2548

ระดับการศึกษาที่สำเร็จ	พ.ศ.						
	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548
มัธยมศึกษาตอนปลาย							
สายสามัญศึกษา	6.85	6.95	8.85	10.80	8.92	13.21	11.50
สายอาชีวศึกษา	4.10	5.18	4.35	5.20	3.34	4.25	4.50
อุดมศึกษา							
สายวิชาการ	5.55	7.50	7.93	11.55	9.61	13.70	13.40
สายวิชาชีพ	5.35	6.23	6.30	8.75	5.72	7.91	8.60

ที่มา: ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศไทย พ.ศ.2544, 2545, 2546, 2547, 2548 และ 2549 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ส่วนสถิติการเข้าศึกษาในสายอาชีวศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 ถึงปีการศึกษา 2548 นั้น จะน้อยกว่าสถิติการเข้าศึกษาในสายสามัญศึกษาอยู่ทุกๆ ปี แต่ในช่วง 4 ปีการศึกษาสุดท้าย ที่ผู้เข้าศึกษาสายสามัญศึกษาเริ่มลดลงขณะที่ผู้เข้าศึกษาสายอาชีวศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 อัตราร้อยละของจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 - 2548

ประเภท	ปีการศึกษา										
	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548
สามัญศึกษา	55.67	55.74	55.08	58.09	60.72	64.46	65.95	64.85	64.05	60.40	60.36
อาชีวศึกษา	44.33	44.26	44.92	41.91	39.28	35.54	34.05	35.15	35.90	39.60	39.64

ที่มา: ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศไทย พ.ศ. 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548 และ 2549

ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ดีการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ มีแนวโน้มว่าต้องการกำลังคนในระดับอาชีวศึกษา ที่เน้นในเชิงคุณภาพ มีความรู้กว้างในรูปสหสาขาวิชา มีความชำนาญเฉพาะทางที่ใช้ในการประกอบอาชีพ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และในอนาคตประเทศไทยอาจจะต้องขาดแคลนแรงงานระดับอาชีวศึกษามากขึ้น ในขณะที่ผู้สำเร็จการศึกษาจากระดับอุดมศึกษาในสายวิชาการน่าจะมีอัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้น

เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชากรที่จะต้องมีการทำงานหรือมีอาชีพ เพื่อการยังชีพในสังคม การประกอบอาชีพของประชากรเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อสังคมพัฒนาและขยายตัวใหญ่ขึ้น มีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ประชากรเพิ่มขึ้น การแข่งขันของประชากรเพื่อความอยู่รอดเริ่มมีมากขึ้น การศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของประชากรก็เริ่มมีบทบาทมากขึ้น

อาชีวศึกษา ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งของการศึกษา จึงน่าจะได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ส่วนใหญ่มีการจัดการอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพมาก่อนแล้วทั้งสิ้น เป็นเหตุให้ประเทศที่กำลังพัฒนาต้องหันมา

ให้ความสนใจในการพัฒนาด้านอาชีวศึกษาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากว่าอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะ มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน มีฝีมือที่จะประกอบอาชีพอิสระ เลี้ยงตัวเองได้ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนา และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบกับได้มีโครงการ “คนพันธุ์อา” เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การอาชีวศึกษาให้สังคมเห็นถึงกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งสร้างความมั่นใจให้สังคมและสถานประกอบการด้านคุณภาพนักศึกษาของอาชีวศึกษาอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550ก) จึงน่าจะช่วยเสริมย้ำให้นักเรียนรวมทั้งผู้ปกครองยุคใหม่ เห็นคุณค่าและความสำคัญของการเรียนอาชีวศึกษามากยิ่งขึ้น

สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญมากจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ เนื่องจากได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมขององค์การสหประชาชาติ (UNESCO) อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขต 2 ของการส่งเสริมการลงทุนที่สำคัญ และเป็นเมืองอยู่ข้างน้ำที่สำคัญจังหวัดหนึ่งของประเทศ จึงทำให้มีศักยภาพทั้งในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ ตลอดจนด้านการค้า การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม

ในปีพ.ศ. 2548 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโรงงานอุตสาหกรรม 1,334 โรงงาน เงินลงทุนรวม 219,515.94 ล้านบาท คนงานในโรงงาน 174,390 คน โดยมีจำนวนเงินลงทุนและคนงานเป็นอันดับ 4 และ 5 ของประเทศตามลำดับ มีนิคมอุตสาหกรรม 3 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน นิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า (ไฮเทค) และนิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร มีชุมชนอุตสาหกรรม 1 แห่ง คือ ชุมชนอุตสาหกรรมโรจนะ และมีเขตประกอบการอุตสาหกรรม 1 แห่ง คือ เขตประกอบการอุตสาหกรรมแพคเตอร์แลนด์ วังน้อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2550) อีกทั้งผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product) ต่อหัว ปีพ.ศ. 2549 มีค่าเท่ากับ 401,972 บาท ซึ่งสูงเป็นอันดับ 4 ของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

จากการที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ถูกกำหนดให้อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลนี้เอง ทำให้เกิดการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้น และมีการพัฒนาระบบการผลิต จึงเกิดความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมากขึ้น ประกอบกับขณะนี้ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงโอกาสของการรับการปันผลทางประชากร ก็ควรจะต้องผลิตบุคลากรระดับอาชีวศึกษา พร้อมกับการพัฒนาคุณภาพ เพื่อให้จะได้การรับการปันผลทางประชากรมากที่สุด และบุคคลที่จะเรียนทางด้านอาชีวศึกษาได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นกำลังแรงงานที่สำคัญในอนาคต เนื่องจากมีส่วนร่วมทำให้ประเทศไทยมีแรงงาน

ระดับกึ่งฝีมือ-ฝีมือ หรือแรงงานระดับกลางเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ จนเป็นที่ต้องการของภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจึงเป็นการเหมาะสมที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

การศึกษาเรื่องนี้ น่าจะเป็นความจำเป็น และมีความสำคัญที่ผู้ทำงานทางด้านประชากรและการพัฒนา และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องเรียนรู้และหาแนวทางที่จะให้ทราบได้ถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช่วางนโยบาย หรือมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเลือกศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา เพื่อที่จะทำให้ประเทศมีแรงงานประเภทฝีมือหรือแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ได้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา
- 2) เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3. แนวคิดเชิงทฤษฎี

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐาน และแนวทางในการวิจัย 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับอาชีวศึกษา แนวคิดที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจและพฤติกรรม และแนวคิดที่ 3 ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของ Reeder (1971) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับอาชีวศึกษา

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมขององค์การสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ให้นิยามอาชีวศึกษา เอาไว้ดังนี้ (อ้างถึงใน วีระพันธ์ สิทธิพงศ์, ม.ป.ป. : 4)

อาชีวศึกษา (Vocational Education) คือ การศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือระดับคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญา สำหรับอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพช่างและงานต่างๆ โดยปกติอาชีวศึกษาจัดขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีการศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาทฤษฎีสัมพันธ์ และฝึกภาคปฏิบัติ

เพื่อพัฒนาฝีมือที่ต้องการสำหรับอาชีพหนึ่งๆ สักส่วนของวิชาต่างๆ จะแตกต่างกัน แต่ตามปกติแล้วจะต้องเน้นการฝึกภาคปฏิบัติ

จากคำจำกัดความดังกล่าว อาชีวศึกษาจึงมีความหมายในเชิงของคุณลักษณะอยู่ 4 ประการ คือ

1. เป็นการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ
2. เป็นกระบวนการศึกษาที่จัดต่อหรือเพิ่มเติมจากสามัญศึกษา
3. มีการเรียนรู้ทางด้านวิทยาการและศาสตร์ต่างๆ สัมพันธ์กันกับอาชีพที่จะออกไปประกอบ
4. มีการฝึกหัดหรือฝึกอบรมให้ได้มาซึ่งความชำนาญทางภาคปฏิบัติ พร้อมความรู้ต่างๆ

ในอาชีพที่จะออกไปประกอบ

นอกจากนี้ โยธิน แสงวดี และคณะ (2547 : 95) ได้เสนอแนะแนวคิดของลัทธิอาชีวนิยมใหม่ (new vocationalism) ว่าจะต้องเน้นที่วินัยในการทำงาน ความรู้ ทักษะ ความรับผิดชอบ ทฤษฎีกับการเรียนจากอุปกรณ์จริง สิ่งแวดล้อมจริง ทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในเกียรติและความสามารถของตน ซึ่งจะพบมากในสังคมทุนนิยม เช่น ในประเทศเยอรมนี อิตาลี อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น จะมีบริษัทชั้นนำต่างๆ เป็นผู้สนับสนุน ตลอดจนเป็นผู้อุปถัมภ์สถาบันอาชีวศึกษา ที่เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการยอมรับในหมู่นักเรียนที่จะเข้าเรียน เพราะเป็นที่ยืนยันความมั่นใจของความรู้ที่จะได้รับ และโอกาสที่จะปฏิบัติงานได้จริงขณะเรียน และฝึกกับอุปกรณ์ของบริษัทชั้นนำ ที่มีการคิดค้นและประดิษฐ์อุปกรณ์ใหม่อยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้นักเรียนมีความชำนาญ สามารถปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการได้เลย เพราะถือว่าเป็นสัมฤทธิ์ผลของทักษะที่ได้จากการปฏิบัติจริง และสามารถฝึกฝนจนมีฝีมือถึงระดับผู้เชี่ยวชาญในอาชีพนั้นๆ ดังนั้นแนวทางการสอนตามลัทธิอาชีวนิยมใหม่ จะช่วยให้นักเรียนที่ไม่อยากเรียนในสายอาชีวศึกษาที่พบมากในประเทศไทยและทั่วโลก จะลดน้อยลง เช่น ในประเทศเยอรมนี และประเทศอังกฤษ ที่มีประสบการณ์มาก่อนแล้ว

สำหรับประเทศไทยการจัดการศึกษาตามแนวคิดนี้ มีตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ “เทคนิคไทย-เยอรมัน” ที่เป็นทั้งสถาบันผู้ผลิตวิศวกรและนักเทคโนโลยีอันเป็นที่ยอมรับและสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาซึ่งดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ.2531 (โยธิน แสงวดี และคณะ, 2547 : 96) โดยการจัดการศึกษาตามแนวคิดนี้จะเรียกว่า การอาชีวศึกษาทวิภาคี ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ มุ่งผลิตแรงงานที่มีทักษะฝีมือ ผู้ชำนาญงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ รับผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ศึกษาต่อในระบบทวิภาคี 3 ปี และ 2 ปี ตามลำดับ เมื่อจบการศึกษา นอกจากจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) แล้วยังจะได้รับใบรับรองจากสถานประกอบการและสามารถ

ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้ แต่การจัดการศึกษาตามแนวคิดนี้ก็ยังไม่สามารถทำให้นักเรียนศึกษาต่อในสายอาชีพศึกษาเพิ่มขึ้นมากเท่าที่ควร

สำหรับการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาในปัจจุบันนั้น สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษา และวิชาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหลักสูตร และประเภทวิชาที่เปิดสอนดังนี้

หลักสูตรที่เปิดสอน

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ส่วนประเภทวิชาที่เปิดสอนมีแตกต่างกันไป ดังปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประเภทวิชา* ที่เปิดสอนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

1. อุตสาหกรรม ¹	6. เกษตรกรรม ¹
2. พาณิชยกรรม ²	7. ประมง ¹
3. บริหารธุรกิจ ³	8. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ¹
4. ศิลปกรรม ¹	9. อุตสาหกรรมสิ่งทอ ¹
5. คหกรรม ¹	10. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ³

* หมายถึง หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พ.ศ.2545 (ปรับปรุง พ.ศ.2546) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พ.ศ.2546

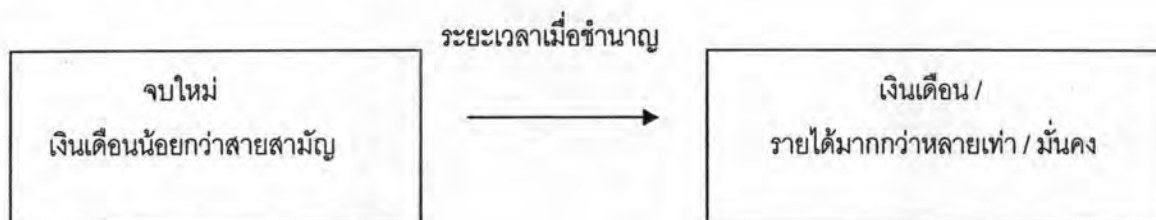
1 หมายถึง เปิดสอนทั้งในหลักสูตร ปวช. และ ปวส.

2 หมายถึง เปิดสอนเฉพาะหลักสูตร ปวช.

3 หมายถึง เปิดสอนเฉพาะหลักสูตร ปวส.

อาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ เป็นนักคิด นักดัดแปลง และนักประดิษฐ์ โดยมีทักษะในการประกอบอาชีพ ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานหรือการประกอบอาชีพอิสระ รวมถึงการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และยังเป็นพื้นฐานที่ทำให้สามารถศึกษาเพิ่มเติมไปถึงระดับอุดมศึกษาจนเป็นผู้ชำนาญการในวิชาชีพได้ อีกทั้งผู้ประกอบการในอาชีวศึกษาในด้านนี้เมื่อทำงานมาแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่งจนถึงขั้นเป็นผู้ชำนาญ จะกลายเป็นอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้ที่ดี แม้ว่าเมื่อจบการศึกษาใหม่ๆ จะได้เงินเดือนน้อยกว่าสายสามัญก็ตาม ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 การเปลี่ยนแปลงรายได้ของผู้ชำนาญการในวิชาชีพ

ที่มา: โยธิน แสงวดี และคณะ, 2547 : 95

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ จะใช้คำนิยามของการอาชีวศึกษา ดังที่ UNESCO ได้ระบุไว้ คือ การศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือระดับคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญา สำหรับอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพช่าง และงานต่างๆ ซึ่งจัดขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาทฤษฎีสัมพันธ์ และฝึกภาคปฏิบัติ เพื่อพัฒนาฝีมือที่ต้องการสำหรับอาชีพหนึ่งๆ สัดส่วนของวิชาต่างๆ จะแตกต่างกัน แต่ตามปกติแล้วจะต้องเน้นการฝึกภาคปฏิบัติ และใช้หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยครอบคลุม ทั้ง 8 ประเภทวิชาของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้แก่ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมสิ่งทอ

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจและพฤติกรรม

การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละครั้ง ไม่ว่าจะ เป็นพฤติกรรมภายนอกที่มองเห็นได้ หรือ พฤติกรรมภายในที่ไม่สามารถมองเห็นได้ ล้วนมีสาเหตุมาจากแรงจูงใจเป็นสำคัญ การศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาก็เป็นการแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคล ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่สามารถมองเห็นได้ โดยทั่วไปแล้วบุคคลที่จะมีพฤติกรรมใดๆ ได้นั้นต้องมีแรงจูงใจก่อนจึงจะเกิดความต้องการที่จะทำให้ประพฤติ ปฏิบัติ หรือการกระทำในสิ่งที่ต้องการนั้น ทั้งนี้ผู้ได้อธิบายถึงแรงจูงใจ ความต้องการและพฤติกรรมไว้ดังนี้

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530 : 118 - 123) กล่าวว่า "ความต้องการ" เกิดจากแรงจูงใจอย่างหนึ่ง ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ โดยเชื่อว่า พฤติกรรมทั้งหลายของมนุษย์ย่อมมีรากฐานมาจาก "ความต้องการ" ซึ่ง "ความต้องการ" นี้เกิดจากสภาพสรีระและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงจูงใจเป็นสิ่งกระตุ้นให้มนุษย์เกิดความต้องการและการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างมีจุดหมายปลายทาง ทั้งนี้แรงจูงใจมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้ทำงานสำเร็จ เป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำ แรงผลักดันนั้นอาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือสิ่งเร้าภายนอก เพื่อให้พลังจากอินทรีย์แสดงพฤติกรรม

2) กำหนดแนวทางของพฤติกรรมว่าควรเป็นไปในรูปใด นำพฤติกรรมให้ตรงทิศทาง เพื่อที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย คือ สำเร็จความต้องการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 114 – 116) กล่าวว่า ความต้องการเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจอย่างหนึ่ง ซึ่งมาจากการขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคล เป็นการขาดความสมดุลทั้งทางร่างกายและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดแรงขับ (drive) ขึ้นมา ส่งผลให้บุคคลตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความต้องการนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการทางกายภาพเป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการมีชีวิต การดำรงชีวิต วุฒิภาวะ ไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้แต่อย่างใด แต่จะเกิดขึ้นจากความต้องการทางร่างกายของบุคคลเป็นสำคัญ โดยเป็นแรงขับเบื้องต้นที่ร่างกายถูกกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองลงเร็ว

2) ความต้องการทางจิตใจและสังคม ความต้องการประเภทนี้ค่อนข้างสลับซับซ้อน และเกิดจากสภาพสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้ และประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับและเป็นสมาชิกอยู่ โดยมีลักษณะดังนี้

- เป็นความต้องการที่เกิดจากสังคมซึ่งเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรม และกลายเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละคน โดยสิ่งเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม

- เป็นความต้องการทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ บุคคลต้องมีประสบการณ์และการเรียนรู้มาก่อน จึงจะเข้าใจและเลือกกระทำได้

สำหรับประเภทของแรงจูงใจนั้น ฮารี พันธุ์มณี (2546 : 271 - 272) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) แรงจูงใจทางสรีระวิทยา (psysiological motivation) แรงจูงใจประเภทนี้เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางร่างกายทั้งหมดที่จะให้บุคคลมีชีวิตดำรงอยู่ได้ เป็นความต้องการที่จำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์ ได้แก่ ต้องการน้ำ อาหาร การพักผ่อน และปราศจากโรค เป็นต้น เราสามารถวัดระดับความต้องการทางสรีระได้ โดยการสังเกตพฤติกรรมกระทำของคนเรา คือ ความมากน้อยของการกระทำการเลือกกระทำ (เลือกสิ่งใดแสดงว่าต้องการสิ่งนั้นมาก) การโต้ตอบสิ่งที่มาขัดขวาง

2) แรงจูงใจทางจิตวิทยา (psychological motivation) เป็นแรงจูงใจที่มีความสำคัญน้อยกว่าแรงจูงใจทางสรีระวิทยา เพราะจำเป็นในการดำรงชีวิตน้อยกว่า แต่จะช่วยมนุษย์ทางด้านจิตใจ ทำให้มีสุขภาพจิตดีและสดชื่น แรงจูงใจประเภทนี้ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็นและการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ความต้องการความรักและความเอาใจใส่ใกล้ชิดจากผู้อื่น

3) แรงจูงใจทางสังคม (social motivation) แรงจูงใจประเภทนี้ส่วนใหญ่มีจุดเริ่มต้นมาจากประสบการณ์ทางสังคมในอดีตของบุคคล และมีเป้าหมายที่สัมพันธ์กับการแสดงปฏิกิริยาของบุคคลอื่นที่มีต่อเขา โดยเป็นแรงจูงใจที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motives) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้ดีและประสบความสำเร็จ ซึ่งได้รับการส่งเสริมมาตั้งแต่วัยเด็ก โดยเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ฝึกหัดการช่วยเหลือตัวเองตามวัย จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความต้องการความสำเร็จสูง การฝึกบุคคลให้มีความต้องการความสำเร็จหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จึงมักเริ่มจากครอบครัวเป็นลำดับแรก

3.2 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (affiliative motives) เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ต้องการความรักและความเอาใจใส่จากผู้อื่น

3.3 แรงจูงใจต่อความนับถือตนเอง (self – esteem) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป ต้องการได้รับการยกย่องจากสังคม ซึ่งจะนำมาสู่ความรู้สึกนับถือตนเอง

นอกจากนี้แล้ว กมลรัตน์ หล้าสูงรังษ (2524 : 236) ยังแบ่งประเภทของแรงจูงใจที่เป็นเบื้องหลังในการแสดงออกของพฤติกรรม ได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) แรงจูงใจภายใน (intrinsic motive) หมายถึงสิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่จะส่งผลให้กระทำพฤติกรรมอันพึงปรารถนา เช่น สนใจ ตั้งใจ และขยันหมั่นฝึกฝนทบทวน ตลอดจนประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ตรงตามแรงจูงใจภายใน ได้แก่

1.1 ความสนใจพิเศษ ถ้าเด็กคนใดมีความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) เป็นพิเศษต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วิชาใดวิชาหนึ่ง ก็จัดว่าเด็กมีแรงจูงใจภายในกระตุ้นให้เด็กเอาใจใส่หมกมุ่นในสิ่งนั้นหรือวิชานั้น

1.2 ทศนคติ ความรู้สึกหรือความนึกคิดที่ดีที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จัดเป็นแรงจูงใจภายในที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม

2) แรงจูงใจภายนอก (extrinsic motive) แรงจูงใจประเภทนี้เกิดจากสิ่งจูงใจ (incentive) ภายนอกมากกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการกระทำที่พึงปรารถนา แรงจูงใจภายนอก ได้แก่

2.1 เป้าหมาย บุคคลที่มีเป้าหมายในการทำงานใดๆ นั้น เป้าหมายจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการกระทำพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม

2.2 ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า บุคคลที่มีโอกาสได้ทราบถึงความก้าวหน้าในการทำงานหรือกิจกรรมใดๆ แล้ว ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจได้ดี ทำให้บุคคลมีกำลังใจในการทำงานหรือกิจกรรมนั้นต่อไป

2.3 สิ่งล่อ เป็นสิ่งเร้าที่บุคคลต้องได้รับจริงๆ เมื่อถึงจุดหมายปลายทาง ดังนั้นสิ่งล่อควรเป็นสิ่งที่บุคคลพอใจและต้องการมากจริงๆ ซึ่งต้องศึกษาภูมิหลังของแต่ละบุคคลที่มีความพอใจในสิ่งล่อแตกต่างกัน

ดังนั้นแรงจูงใจจึงหมายถึง สิ่งเร้าอันประกอบด้วย ความสนใจ ความรู้ และทัศนคติ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้ร่างกายเกิดแรงขับ หรือแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ

สำหรับความหมายของพฤติกรรมนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน , 2546 : 768) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า และ กมลรัตน์ หล้าสูงงษ์ (2524 : 23) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมทุกอย่างจะต้องมีสาเหตุ สาเหตุนั้นมาจากวัตถุหรืออินทรีย์ ซึ่งเรียกว่าสิ่งเร้า (stimulus) เมื่อมากระตุ้นอินทรีย์ จะมีพฤติกรรมแสดงออกมา เรียกว่า การตอบสนอง (response) นั้นหมายถึง พฤติกรรมจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้าอินทรีย์นั่นเอง

นอกจากนี้ Baldwin (1971 : 857 – 867) กล่าวถึงพฤติกรรมว่า เป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ อาจจะเป็นสิ่งที่สังเกตได้หรือไม่ได้ และการประเมินพฤติกรรมทางการศึกษาอุตสาหกรรม (industrial education) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ความรู้และความคิด (cognitive domain) พฤติกรรมด้านนี้มีขั้นตอนของความสามารถด้านความรู้ การใช้ความคิด และพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการรับรู้และแสดงพฤติกรรมทางความรู้ออกมา สรุปได้ว่าพฤติกรรมด้านนี้บอกให้ทราบว่าใครรู้มากน้อยเพียงใด

2) ทัศนคติและค่านิยม (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายถึง ความรู้สึก ความชอบ ความสนใจ ค่านิยมต่างๆ การรับการเปลี่ยนค่านิยม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ยากต่อการมองเห็นหรือเข้าใจ เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจของคน

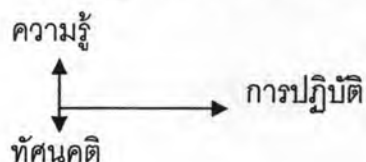
3) การปฏิบัติและการเคลื่อนไหว (psychomotor domain) พฤติกรรมด้านนี้เป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่แสดงออกมา โดยเกี่ยวข้องกับการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกายรวมทั้งการปฏิบัติ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ พฤติกรรมด้านนี้เมื่อแสดงออกสามารถประเมินผลได้ง่าย แต่กระบวนการที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านนี้ต้องอาศัยระยะเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน

นิภา มนูญปัจจุ (2528 : 68) ได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติว่ามี 4 ลักษณะ ดังนี้

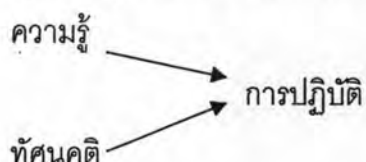
1) ความรู้ทำให้เกิดทัศนคติ แล้วส่งผลให้เกิดการปฏิบัติตามมา

ความรู้ → ทัศนคติ → การปฏิบัติ

2) ความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กัน แล้วทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

3) ความรู้และทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่ทำให้เกิดการปฏิบัติได้

4) ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับทางอ้อมนั้นจะมีทัศนคติเป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

พัฒน์ สุจำนงค์ (2522 : 80-82) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ได้แก่

1) กลุ่มสังคม (social group) ได้แก่ กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนโรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมสถาบัน กลุ่มเพื่อนร่วมองค์กร เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนที่เป็นวัยรุ่นจะมีอิทธิพลมาก เช่น ถ้ากลุ่มเพื่อนมีความต้องการที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วนักเรียนก็จะมีแนวโน้มว่าต้องการที่จะกระทำอย่างนั้นด้วยเช่นกัน เพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2) บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (identification figure) ได้แก่ บิดา มารดา พี่ น้อง ครู ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น โดยเฉพาะบิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อบุตรมาก เนื่องจากมีส่วนในการอบรม สั่งสอน ชี้แนะแนวทาง และเป็นแบบอย่างให้แก่บุตร ดังนั้นบุตรจะได้รับแบบอย่างจากบิดามารดาของตนและยึดถือเอามาเป็นแบบอย่างในการกำหนดความต้องการที่จะกระทำของตน

3) สถานภาพ (status) อาจเป็นสถานภาพที่ได้มาตั้งแต่กำเนิด เช่น เพศ เชื้อชาติ หรืออาจเป็นสถานภาพที่สังคมกำหนดให้ เช่น สัญชาติ ศาสนา หรืออาจเป็นสถานภาพที่บุคคลนั้นหามาได้ด้วยตนเอง เช่น ยศ ตำแหน่ง ดังนั้นเมื่อบุคคลมีสถานภาพแตกต่างกัน บุคลิกภาพจึงแตกต่างกัน เป็นผลให้ความต้องการที่จะกระทำก็ย่อมแตกต่างกันด้วย

4) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (technology innovation) เช่น ในปัจจุบันมนุษย์นิยมใช้เครื่องทุ่นแรงต่างๆ ในการทำงานแทนการใช้แรงงานเหมือนอย่างในอดีต ทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

5) กฎหมาย (law) พฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย เช่น การสูบบุหรี่บนรถโดยสารประจำทางถือว่าผิดกฎหมาย ดังนั้นพฤติกรรมการสูบบุหรี่บนรถโดยสารประจำทางก็ลดลง

6) ศาสนา (religion) ศาสนาแต่ละศาสนามีกฎเกณฑ์ ข้อห้ามที่แตกต่างกัน ดังนั้นในสถานการณ์อย่างเดียวกัน คนที่นับถือศาสนาต่างกันก็อาจแสดงพฤติกรรมที่ต่างกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของศาสนา

7) ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ (culture) ล้วนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติของบุคคลทั้งสิ้น เช่น ประเพณีการเลี้ยงเด็กในแต่ละสังคมก็แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อ เป็นต้น

8) สิ่งแวดล้อม (environment) คนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันออกไป พฤติกรรมก็ต่างกันด้วย เช่น คนในชนบทกับคนในเมือง

9) ทักษะคติ (attitude) บุคคลที่มีทัศนคติดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็มีแนวโน้มว่าจะเลือกสิ่งนั้น และบุคคลที่มีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็มีแนวโน้มว่าจะไม่เลือกสิ่งนั้นเช่นกัน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของมนุษย์ เช่น นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอนก็มักจะแสดงพฤติกรรมแปลกๆ ออกมา เช่น ไม่ตั้งใจเรียน หรือขาดเรียนบ่อยๆ เป็นต้น

10) การเรียนรู้ (learning) ในทางจิตวิทยาถือว่าพฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตลอด ตั้งแต่เด็กจนโต

ดังนั้นพฤติกรรมของมนุษย์ก็คือการกระทำหรือการปฏิบัติของมนุษย์ ที่จะต้องมีแรงจูงใจเป็นสิ่งเร้าเสียก่อน และความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษานั้นก็น่าจะมีแรงจูงใจที่เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งก่อให้เกิดแรงขับและสิ่งจูงใจที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลให้อยู่ในสภาวะสมดุล

3.3 ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม

(The Multiple Factors Theory of Decision Making and Social Action)

Reeder (1971 อ้างถึงใน สุรพล กาญจนะจิตรา, 2549 : 26 - 27) นักสังคมวิทยาได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคล และตั้งเป็นทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม เขาได้อธิบายว่า เหตุผลในการตัดสินใจกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลนั้นประกอบด้วยปัจจัยหลายๆ ประการ ในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษานั้นผู้เรียนจะต้องพิจารณาด้วยเหตุผลต่างๆ ประกอบกันเพื่อช่วยสนับสนุนในการตัดสินใจ และการตัดสินใจ

แต่ครั้งอาจแปรเปลี่ยนไปตามแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับเหตุผลในการตัดสินใจที่อาจมาจากปัจจัยต่อไปนี้

1) ปัจจัยดึงดูด (pull factors)

1.1 จุดมุ่งหมาย (goals) หมายถึง ความมุ่งหวังที่จะให้บรรลุ หรือสัมฤทธิ์ผลในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยบุคคลจะกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ก่อนล่วงหน้าและจะพยายามที่จะกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

1.2 ความเชื่อ (belief) หมายถึง ความคิดที่บุคคลเข้าใจในเรื่องหนึ่ง โดยเกิดจากการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า การสังเกต และประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งความเชื่อของบุคคลย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลนั่นเอง ดังนั้นบุคคลที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อความต้องการที่จะเลือกสิ่งนั้นด้วย

1.3 ค่านิยม (value) เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับมาจากความเชื่อ ทศนคติ อันเป็นพื้นฐานที่จะตัดสินใจว่าดีหรือไม่ดี ค่านิยมจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ โดยบุคคลจะมีพฤติกรรมตามค่านิยม กล่าวคือ บุคคลที่มีทศนคติไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็มีแนวโน้มที่จะไม่มีค่านิยมในความต้องการเลือกสิ่งนั้น

1.4 นิสัย และขนบธรรมเนียมประเพณี (habit and custom) คือ รูปแบบของการแสดงออกที่ผู้กระทำได้รับการกระตุ้นให้แสดงออก โดยเป็นรูปแบบที่แน่นอนและมีการยอมรับ

2) ปัจจัยผลักดัน (push factors)

2.1 ความคาดหวัง (expectation) คือ ท่าทีของผู้อื่นที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งผู้อื่นมุ่งหวังที่จะให้บุคคลนั้นประพฤติหรือปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการ ดังนั้นในความต้องการที่จะเลือกกระทำของบุคคล ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับความคาดหวังของบุคคลอื่นด้วย เช่น นักเรียนที่เป็นบุตรลำดับต้นๆ มักได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นแรงงานและกำลังสำคัญในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัว จึงอาจส่งผลต่อความต้องการของนักเรียนนั้นให้เลือกเรียนอาชีวศึกษา เนื่องจากการเรียนอาชีวศึกษาจะใช้เวลาไม่นาน และเมื่อจบหลักสูตรแล้วสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ทันที

2.2 ข้อผูกมัด (commitment) คือ สิ่งที่บุคคลเชื่อว่าผูกมัดที่จะต้องกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ ดังนั้นข้อผูกมัดจึงมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคล เพราะว่าคุณค่าที่ตั้งใจที่จะกระทำสิ่งใดๆ ลงไปนั้นโดยรู้สึกว่ามีข้อผูกมัดที่จะต้องกระทำ

2.3 แรงบังคับ (force) หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นและนำไปสู่การตัดสินใจและการกระทำสิ่งต่างๆ ได้เร็วขึ้น กล่าวคือ ในขณะที่บุคคลตั้งใจที่จะกระทำในสิ่งต่างๆ บุคคลนั้นอาจจะยังไม่แน่ใจว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่ แต่เมื่อมีแรงบังคับมากกระตุ้นก็จะทำให้การตัดสินใจ

ที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นได้เร็วขึ้น เช่น นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องหลายคนในครอบครัว รายจ่ายของครอบครัวจึงมากขึ้น ทำให้เกิดความจำกัดในการศึกษาต่อ ซึ่งอาจส่งผลต่อความต้องการเลือกเรียนอาชีวศึกษาได้ นอกจากนี้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็มีผลต่อความต้องการเลือกเรียนอาชีวศึกษาเช่นกัน เนื่องจากว่าอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่ใช้เวลาไม่นาน เป็นผลทำให้ลดค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

3) ปัจจัยเสริม (reinforcing factors)

3.1 โอกาส (opportunity) หมายถึง สถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำมีทางเลือกในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กล่าวคือบุคคลมักจะตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อบุคคลนั้นคิดว่าโอกาสเปิดให้กระทำได้

3.2 ความสามารถ (ability) คือ การที่บุคคลรู้ถึงความสามารถของตนเองที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จในเรื่องนั้นๆ ได้ การตระหนักถึงความสามารถนี้จะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำดังนั้นการกระทำพฤติกรรมใดๆ บุคคลจะพิจารณาความสามารถของตนเองเสียก่อน เช่น นักเรียนที่มีความสามารถทางวิชาการหรือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาแตกต่างกัน จะส่งผลต่อความต้องการเลือกเรียนอาชีวศึกษาของนักเรียนแตกต่างกัน เนื่องจากว่าการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่เน้นฝึกวิชาชีพมากกว่าวิชาการ และเมื่อจบหลักสูตรแล้ว จะมีความรู้และทักษะทางอาชีพสามารถนำไปเป็นพื้นฐานประกอบอาชีพได้ทันที นอกจากนี้ นักเรียนที่วิเคราะห์แล้วว่าตนเองมีความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจในวิชาชีพใดๆ ก็มักจะเลือกอาชีพแนวนั้นโดยต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติมในสาขาวิชาชีพนั้นๆ

3.3 การสนับสนุน (support) หมายถึง สิ่งที่ผู้กระทำคาดหวังว่าจะได้รับจากผู้อื่นในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การสนับสนุนด้านการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนจากคนในครอบครัว ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนมีการตัดสินใจเลือกที่จะศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาได้อย่างมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

จึงสรุปได้ว่า ความต้องการเป็นความคิด ความรู้สึก ที่อยู่ภายในที่เกิดจากสิ่งเร้า ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยดึงดูด ปัจจัยผลักดัน และปัจจัยส่งเสริม โดยปัจจัยเหล่านี้ก่อให้เกิดแรงขับเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลให้อยู่ในภาวะสมดุลจนกระทั่งได้มาในสิ่งที่ต้องการ และการศึกษาระดับอาชีวศึกษาก็เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และอาชีพสามารถประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพและดำรงอยู่ในสังคมได้ นอกจากนี้อาชีวศึกษายังเป็นพื้นฐานเพื่อการศึกษาต่อสายวิชาชีพในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นสูงที่สามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เชี่ยวชาญได้อีกด้วย

4. เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากการทบทวนแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยยังได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบการกำหนดว่ามีตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อทั้งในระดับอาชีวศึกษาและการศึกษาต่อประเภทต่างๆ มีดังนี้

เพศ

เพศเป็นตัวแปรหนึ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะความแตกต่างของบุคคลที่มีต่อความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ และความสนใจในเรื่องต่างๆ

จากการศึกษาของ วรัญญา เปรมฤทัย (2545 : 60 – 66) เรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในจังหวัดสมุทรปราการ” ซึ่งเก็บข้อมูลจากประชากรนักเรียนทั้งหมด 760 คน ที่เพิ่งเข้าศึกษาในปีการศึกษา 2545 เป็นปีแรก โดยไม่มีการเลือกตัวอย่าง ปรากฏว่าเป็นเพศชาย ร้อยละ 56.85 และเพศหญิง ร้อยละ 43.15 นอกจากนี้ การศึกษาของวีระพล เวชยางกูร (2542 : 70) พบว่า นักเรียนหญิงต้องการศึกษาสายอาชีพน้อยกว่านักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับ ทองปาน แวงโสธรณ์ (2541 : 84) ที่พบว่า นักเรียนหญิงเลือกเรียนสายอาชีพน้อยกว่านักเรียนชาย

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นพบว่า นักเรียนชายมีความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาสูงกว่านักเรียนหญิง ซึ่งอาจเนื่องมาจากนักเรียนชายได้พิจารณาวิเคราะห์ลักษณะตนเอง และลักษณะของอาชีพแล้วว่าเหมาะสมกับตนเอง เพราะสถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มักมีวิชาทางสายช่างอุตสาหกรรมมากกว่าสายพาณิชยกรรม และผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในภาคอุตสาหกรรมประเภทเครื่องจักรกล จากคุณสมบัติดังกล่าวนี้มีความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของเพศชายมากกว่า ดังนั้นนักเรียนชายจึงมักเลือกศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนหญิง นอกจากนี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็มีนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่ง โดยในแต่ละแห่งก็จะมีการใช้เครื่องจักรกลหรืออุปกรณ์ทางช่างต่างๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเหมาะสมกับคุณสมบัติและบุคลิกภาพของเพศชายมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นอาจตั้งสมมติฐานในงานวิจัยได้ว่า นักเรียนชายน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนหญิง

ลำดับที่การเป็นบุตร

บุตรเป็นกำลังสำคัญของครอบครัวในอนาคต โดยทั่วไปจะพบว่าลำดับที่การเป็นบุตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการในการศึกษา อาจมาจากการที่สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม

บิดาและมารดาจึงต้องการแรงงานเพื่อมาช่วยงานในครอบครัว ทำให้ครอบครัวสนับสนุนบุตรลำดับต้นๆ ได้รับการศึกษาทางวิชาชีพ เพื่อมาเป็นกำลังแรงงานในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัว และจากการทบทวนผลงานวิจัยปรากฏว่า ไม่มีผลงานวิจัยที่พบว่าบุตรคนแรกจะเลือกเรียนวิชาชีพมากกว่าบุตรในลำดับอื่นๆ โดยตรง แต่จะพบผลงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าบุตรในลำดับอื่นๆ จะได้เรียนสูงกว่าบุตรคนแรก ซึ่งอาจแสดงนัยได้ว่าบุตรคนแรกมีส่วนทำให้บุตรในลำดับอื่นๆ เรียนสูงกว่าตนเอง โดยบุตรคนแรกอาจจะไม่เรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปแต่ต้องออกไปประกอบอาชีพแทน

จากการศึกษาของ เทียมจันทร์ จาตุกัญญาประทีป (2523 : 74) พบว่า ลำดับที่ของการเป็นบุตรมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่บุตรคนสุดท้ายมีโอกาสได้ศึกษามากกว่าบุตรคนโต แต่ นวลศิริ พงศ์ถาวรรณิญา (2529 : 91) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังกับความต้องการศึกษาต่อของนักศึกษาผู้ใหญ่ พบว่า ลำดับที่เกิดไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการศึกษาต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทบทวนงานวิจัยข้างต้น แสดงว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลำดับที่การเป็นบุตรกับความต้องการศึกษาต่อมีน้อย และยังมีข้อค้นพบแตกต่างกัน ซึ่งในส่วนของผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าบุตรคนโตอาจช่วยสนับสนุนบุตรในลำดับถัดไปให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าตนเอง ทั้งนี้บุตรคนโตอาจถูกคาดหวังจากบุคคลในครอบครัวให้ศึกษาต่อในสายวิชาชีพ เพื่อจะได้ออกไปประกอบอาชีพได้เร็วขึ้นและหารายได้เข้าสู่ครอบครัว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่เป็นบุตรคนแรกน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่เป็นบุตรในลำดับอื่นๆ รวมทั้งที่เป็นบุตรคนเดียว

จำนวนพี่น้องในครอบครัว

จำนวนพี่น้องในครอบครัวเป็นปัจจัยที่น่าจะมีผลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา ทั้งนี้เพราะครอบครัวที่มีจำนวนบุตรมาก รายจ่ายของครอบครัวก็จะมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพทางการเงินที่ต้องใช้ในการศึกษาของบุตรแต่ละคน ดังนั้นโอกาสทางการศึกษาของบุตรแต่ละคนขึ้นอยู่กับได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาจากครอบครัว ทำให้เกิดความแตกต่างของความจำกัดในการศึกษาของนักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องในครอบครัวแตกต่างกัน

จากการศึกษาของ สุชาติ วิวัฒน์ขานนท์ (2542 : 39 – 40) พบว่า จำนวนพี่น้องมีความสัมพันธ์กับการเลือกศึกษาต่อ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้การศึกษาของ วีระพล เวชยางกูร (2542 : 71) ยังพบว่า นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้อง 1 – 2 คน มีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการศึกษาต่อสูงกว่านักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องมากกว่า 2 คนขึ้นไป ซึ่งความสัมพันธ์มีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ พฤตมิภา เอี่ยมสุภาษิต (2545 : 65) กลับพบว่า นักเรียนที่มีพี่น้องน้อยกว่าไม่มีความสัมพันธ์กับผู้ที่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

แม้จะมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนพี่น้องในครอบครัว กับความต้องการศึกษาต่อน้อย และผลการวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าวแตกต่างกัน แต่ผู้วิจัยคาดว่าตัวแปรจำนวนพี่น้องในครอบครัวน่าจะส่งผลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียน เนื่องจากการศึกษาด้านอาชีวศึกษาเป็นระดับการศึกษาที่ไม่ต้องลงทุนสูง ซึ่งใช้ระยะเวลาไม่นาน และเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะ ความรู้ สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ทันทีหลังจบการศึกษา จึงน่าจะเป็นทางเลือกทางการศึกษาสำหรับนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนพี่น้องมากกว่า ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรจำนวนพี่น้องในครอบครัวเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้ด้วย โดยตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องมากกว่าน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องน้อยกว่า

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ฐานะทางเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการศึกษา นักเรียนที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ไม่มีความพร้อมในด้านการเงิน น่าจะจำเป็นต้องออกมาทำงานช่วยเหลือทางครอบครัวโดยเร็ว

จากการศึกษาของ ทองปาน แวงโสธรณ์ (2541 : 84) พบว่า บิดามารดาของนักเรียนที่เลือกเรียนสายสามัญมีรายได้สูงกว่าบิดามารดาของนักเรียนที่เลือกเรียนสายอาชีพ โดยเฉพาะบิดามารดาที่มีรายได้ต่ำ นักเรียนจะเลือกเรียนสายอาชีพเกือบทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไชยมุก เสาวจันทร์ (2543 : 88) ที่พบว่า รายได้ของบิดามารดา มีผลต่อการเลือกเรียนสาขาวิชาชีพของนักเรียน โดยบิดามารดาที่มีรายได้ต่ำมักจะนิยมสนับสนุนให้นักเรียนเลือกเรียนสาขาวิชาชีพนอกจากนี้ พฤตมิภา เอี่ยมสุภาษิต (2545 : 43) พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีรายได้สูงกว่ามีความต้องการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองมีรายได้ต่ำกว่า และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ วีระพล เวชยางกูร (2542 : 72) กลับพบว่า นักเรียนที่บิดามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงจะเลือกศึกษาต่อสายอาชีพสูงด้วย และ สุชาติ วิวัฒน์ชานนท์ (2542 : 86) พบว่า ไม่ว่าบิดาของนักเรียนจะมีรายได้สูง ปานกลาง หรือต่ำ นักเรียนก็จะเลือกศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีผลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียน โดยครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มักสนับสนุนนักเรียนให้ศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้มีอาชีพและรายได้ที่ดีภายหลังจบการศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ต่ำกว่าน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูงกว่า

ระดับการศึกษาของบิดา และ ระดับการศึกษาของมารดา

สังคมไทยส่วนใหญ่บิดามารดาทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง บิดามารดาจึงมีอิทธิพลต่อบุตร เพราะมีส่วนในการอบรม สั่งสอน ชี้แนะแนวทาง และเป็นแบบอย่างให้แก่บุตร ดังนั้นบุตรจะได้รับแบบอย่างจากผู้ปกครองของตนและยึดถือเอามาเป็นแบบอย่างในการกำหนดความต้องการของตนเอง ถ้าบิดามารดามีการศึกษาในระดับสูงก็อาจเป็นแรงกระตุ้นให้บุตรเกิดความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูง แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าบิดามารดามีการศึกษาในระดับต่ำก็อาจเป็นแรงกระตุ้นให้บุตรเกิดความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับที่ต่ำเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาของ ไช่มุก เสาวจันทร์ (2543 : 88) พบว่า บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำมักจะนิยมสนับสนุนให้นักเรียนเลือกเรียนสาขาวิชาชีพ เช่นเดียวกับการศึกษาของทองปาน แวงโสธรณ์ (2541 : 84) ที่พบว่า บิดามารดาของนักเรียนที่เลือกเรียนสายสามัญจะมีระดับการศึกษาสูงกว่าบิดามารดาของนักเรียนที่เลือกเรียนสายอาชีพ นอกจากนี้ พฤตมิภา เอี่ยมสุภาษิต (2545 : 44) ยังพบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีการศึกษาสูงกว่ามีความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีการศึกษาต่ำกว่า โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ ณรงค์ นิติกาล (2545 : 142 – 143) กลับพบว่า การเลือกเรียนอาชีวศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 1 ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของบิดาและระดับการศึกษาของมารดา

การศึกษาข้างต้นส่วนใหญ่พบว่า ระดับการศึกษาของบิดาและระดับการศึกษาของมารดามีความสัมพันธ์กับความต้องการศึกษาต่อของนักเรียน เพราะนักเรียนอาจได้รับแรงกระตุ้นจากบิดามารดา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรระดับการศึกษาของบิดามารดาเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้ด้วย โดยตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่าน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาสูงกว่า และ นักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่าน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาสูงกว่า

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

การศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษานั้น นักเรียนไม่จำเป็นต้องมีผลการเรียนทางวิชาการที่ดีเลิศ เพียงแต่นักเรียนจะต้องมีพื้นฐานความรู้ สามารถเรียนจบตามหลักสูตรและนำไปประกอบอาชีพได้ โดยที่นักเรียนได้วิเคราะห์ความสามารถของตนเองแล้วว่ามีความถนัดในการเรียน มีคุณสมบัติที่

เพียงพอและเหมาะสม ก็จะตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา เพราะคิดว่าตนเองจะสามารถเรียนได้สำเร็จ และประกอบอาชีพด้านนี้ได้เหมาะสมกว่า

จากการศึกษาของ ทองปาน แวงโสธรณ์ (2541 : 84) พบว่า นักเรียนที่เลือกเรียนสายสามัญมีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่านักเรียนที่เลือกเรียนสายอาชีพ โดยเฉพาะนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่ามักจะทำเลือกเรียนสายอาชีพเกือบทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับ ไช่มุก เสาวจันทร์ (2543 : 87) ที่พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่เลือกเรียนสายอาชีพมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เช่นเดียวกับ วีระพล เวชยางกูร (2542 : 73) ที่พบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนสูงมีแนวโน้มเลือกเรียนสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ และนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำมีแนวโน้มเลือกเรียนสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ แต่การศึกษาของ ณรงค์ นิติกาล (2545 : 142) กลับพบว่า การเลือกเรียนอาชีวศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 1 ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงว่า นักเรียนส่วนหนึ่งที่ต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามีสาเหตุมาจากระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ไม่สูง ด้วยสาเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำกว่าน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงกว่า

อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน

กลุ่มเพื่อนมักมีความสำคัญมากต่อเด็กวัยรุ่น เนื่องจากค่านิยมของวัยรุ่นจะนิยมอยู่รวมกันเป็นพรรคเป็นพวก และเด็กในวัยนี้จะมีการคล้อยตามกลุ่มเพื่อน กล่าวคือ หากกลุ่มเพื่อนมีความต้องการที่จะปฏิบัติอย่างไร นักเรียนก็มีแนวโน้มว่าจะต้องการปฏิบัติด้วยเช่นกัน เพราะต้องการได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม ด้วยเหตุนี้เองเพื่อนจึงเข้ามามีอิทธิพลต่อความต้องการและพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียน

จากการศึกษาของ ประเสริฐ แก้วเพชร (2528 : 112) พบว่า กลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับการศึกษาต่อของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนให้เหตุผลว่าไม่ต้องการศึกษาต่อ เพราะต้องการมีงานทำเช่นเดียวกับเพื่อนและกลัวไม่มีเพื่อนขณะเรียนต่อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พุดธิภา เอี่ยมสุภาสิต (2545 : 45) ที่พบว่า นักเรียนที่มีเพื่อนส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อ มีความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่มีเพื่อนส่วนใหญ่ไม่ต้องการศึกษาต่อ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนน่าจะมีผลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียน เพราะมีความผูกพันซึ่งกันและกัน จึงเกิดการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนของตน ด้วยเหตุนี้จึงนำที่จะตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่มีจำนวนเพื่อนที่ต้องการศึกษาต่อ

ในระดับอาชีวศึกษามากกว่าน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีจำนวนเพื่อนที่ต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาน้อยกว่า

การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว

ครอบครัวของสังคมไทยจะมีส่วนช่วยในการกำหนดแนวทางหรือร่วมวางแผนในการศึกษาของบุตร อีกทั้งยังต้องการแรงงานมาช่วยในการประกอบอาชีพ จึงทำให้ครอบครัวสนับสนุนให้บุตรศึกษาหาความรู้ในสายวิชาชีพ เพื่อที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ทันทีหลังจบการศึกษา โดยจะใช้ระยะเวลาในการศึกษาไม่นาน ดังนั้นการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวให้ศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา น่าจะเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญในการศึกษา และส่งผลให้นักเรียนมีความต้องการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่ครอบครัวมุ่งหวังไว้

จากการศึกษาของ ทองปาน แวงโสธรณ์ (2541 : 48) พบว่า แรงจูงใจด้านบุคคลที่มีผลต่อการเลือกเรียนสายอาชีพของนักเรียนมากที่สุด คือ บิดามารดาเป็นผู้แนะนำและต้องการให้เรียน ส่วนการศึกษาของ พรราวมาศ นนทยาธร (2520 : 89) พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาของบุตร มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังทางการศึกษาของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นวลศิริ พงศ์ถาวรรภิญญา (2529 : 119) ที่พบว่า ผู้ปกครองที่มีความตั้งใจในการส่งนักเรียนศึกษาต่อมีความสัมพันธ์กันทางสถิติกับความตั้งใจในการศึกษาต่อของนักเรียนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 นอกจากนี้ พฤตมิภา เอี่ยมสุภาชาติ (2545 : 45 – 46) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองให้ศึกษาต่อมีความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองให้ศึกษาต่อ

จากการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยคาดว่า การที่นักเรียนจะมีความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาหรือไม่นั้น ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งน่าจะเป็น การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ทั้งนี้เพราะครอบครัวย่อมมีอิทธิพลและมีส่วนในการวางแผนการศึกษาร่วมกับนักเรียน ด้วยเหตุนี้จึงน่าที่จะตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวให้ศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาน่าจะมีโอกาสที่จะศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวให้ศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา

ความสนใจในวิชาชีพ

ในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจในวิชาชีพของนักเรียน เพราะการที่นักเรียนทราบถึงความถนัด ชอบปฏิบัติ และมีความสนใจในวิชาชีพแล้ว น่าจะเป็นแรงจูงใจและกระตุ้นให้เลือกศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา

จากการศึกษาของ ทวีศักดิ์ เบ้าหล่อเพชร (2541 : 73) พบว่า องค์ประกอบด้านความสนใจและเหตุผลส่วนตัวที่มีผลต่อการเลือกเรียนอาชีวศึกษาในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ในจังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ณรงค์ นิติกาล (2545 : 146) ที่พบว่า องค์ประกอบด้านความสนใจและเหตุผลส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเรียนอาชีวศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 1 อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ วรรณญา เปรมฤทัย (2545 : 91 – 92) ยังพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในจังหวัดสมุทรปราการ คือ ความสนใจในวิชาชีพ แต่การศึกษาของ ไช้มุก เสาวจันทร์ (2543 : 90) กลับพบว่า ปัจจัยด้านความถนัดและความสนใจที่มีผลต่อการเลือกเรียนอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง

จากการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ความสนใจในวิชาชีพเป็นส่วนประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่มีต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียน เนื่องจากวิชาชีพเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการศึกษาด้านอาชีวศึกษา สำหรับการศึกษาคั้งนี้จึงน่าจะตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่มีความสนใจในวิชาชีพสูงกว่าน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีความสนใจในวิชาชีพต่ำกว่า

ความรู้เกี่ยวกับอาชีวศึกษา

จากแนวคิดเชิงทฤษฎีข้างต้นจะพบว่า ความรู้เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นจะมีผลต่อความต้องการที่จะกระทำสิ่งนั้น สำหรับความรู้เกี่ยวกับอาชีวศึกษาเป็นการได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา เช่น ประเภทวิชา การจัดการเรียนการสอน ค่าใช้จ่ายในการศึกษา และความก้าวหน้าในวิชาชีพ เป็นต้น ซึ่งอาจทำให้เกิดแรงจูงใจหรือความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาได้

จากการทบทวนผลงานวิจัย ไม่พบว่าความรู้มีผลต่อความต้องการ แต่พบว่าการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องใดจะมีผลต่อความต้องการจะทำเรื่องนั้นๆ ได้ ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาว่าการได้รับข่าวสารในเรื่องใด ก็น่าจะทำให้บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เสียก่อน จึงทำให้เกิดความต้องการจะทำสิ่งนั้น ดังนั้นในส่วนของตัวแปรนี้จึงอาศัยการทบทวนผลงานวิจัยในเรื่องการได้รับข่าวสาร หรือการมีความรู้ในเรื่องนั้นๆ มาประยุกต์ใช้ โดยการศึกษาของ สุชาติดา โภธิมานนท์ (2545 : 51) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารการฝึกอาชีพมากมีความต้องการฝึกอาชีพสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารการฝึกอาชีพ ปานกลาง น้อย และกลุ่มที่ไม่ได้รับข่าวสารการฝึกอาชีพเลย (ร้อยละ 98.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 94.9 ร้อยละ 15.5 และร้อยละ 15.2 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการศึกษาของ อรุณี ศรีวรรณวิทย์ (2548 : 53 – 54) พบว่า

เยาวชนที่ได้รับข่าวสารด้านกีฬา มีสัดส่วนของผู้ที่ออกกำลังกายเป็นประจำสูงกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับข่าวสารด้านกีฬา โดยเยาวชนที่ได้รับข่าวสารด้านกีฬา มีสัดส่วนของผู้ที่ออกกำลังกายเป็นประจำสูงกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับข่าวสารด้านกีฬาสูงมาก (ร้อยละ 37.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 4.2) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น ความรู้เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจึงมีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำสิ่งนั้น ซึ่งความรู้เกี่ยวกับอาชีพศึกษาก็น่าจะมีผลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีพศึกษาของนักเรียน จึงน่าจะตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับอาชีพศึกษาสูงกว่่าน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีพศึกษามากกว่านักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับอาชีพศึกษาต่ำกว่า

ทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพศึกษา

ทัศนคติเป็นความรู้สึกหรือความนึกคิด ที่อาจได้จากประสบการณ์ทางตรงและหรือประสบการณ์ทางอ้อม ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นทางบวกเสมอไป ทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากเป็นทัศนคติที่ดีก็จะเป็นแรงจูงใจภายในที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ได้

จากการศึกษาของ ทวีศักดิ์ เบ้าหล่อเพชร (2541 : 74 – 76) พบว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อการเลือกเรียนอาชีพศึกษาในโรงเรียนเอกชนอาชีพศึกษา ในจังหวัดอุดรธานี ด้านเกียรติยศและชื่อเสียง ด้านลักษณะงานและความก้าวหน้า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับณรงค์ นิติกาล (2545 : 146 – 147) ที่พบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเรียนอาชีพศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษาสถาบันการอาชีพศึกษา ภาคกลาง 1 ด้านเกียรติยศและชื่อเสียง ด้านลักษณะงานและความก้าวหน้า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน แต่การศึกษาของ ไช้มุก เสาวจันทร์ (2543 : 97 – 99) กลับพบว่า ปัจจัยในการเลือกเรียนอาชีพศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดปทุมธานี ด้านเกียรติยศและชื่อเสียง ด้านค่านิยมในอาชีพและตลาดแรงงาน ด้านรายได้ ความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพ อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ทัศนคติทางบวกเกี่ยวกับอาชีพศึกษามีผลต่อการเลือกเรียนอาชีพศึกษาของนักเรียน ดังนั้นจึงน่าจะตั้งสมมติฐานได้ว่า นักเรียนที่มีระดับทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพศึกษาสูงกว่่าน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีพศึกษามากกว่านักเรียนที่มีระดับทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพศึกษาต่ำกว่า

5. กรอบแนวคิดของการศึกษา

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น จึงได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ คือ เพศ ลำดับที่การเป็นบุตร จำนวนพี่น้องในครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ความสนใจในวิชาชีพ ความรู้เกี่ยวกับอาชีวศึกษา และทัศนคติเกี่ยวกับอาชีวศึกษา นอกจากนี้ เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับการที่กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ริเริ่มโครงการ “คนพันธุ์อา” เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา อาชีวะ แสดงความสามารถทางสร้างสรรค์ เปิดมุมมองใหม่ให้สังคมเห็นด้านสวยงามของอาชีวะ และลบภาพความรุนแรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550ก) ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า โครงการ “คนพันธุ์อา” น่าจะมีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนได้บ้าง จึงได้นำตัวแปร การรู้จักโครงการ “คนพันธุ์อา” เข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้ด้วย (โดยตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่รู้จักโครงการ “คนพันธุ์อา” น่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่ไม่รู้จักโครงการ “คนพันธุ์อา”)

ดังนั้นตัวแปรที่น่าจะมีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของการศึกษาครั้งนี้ จึงมีทั้งหมด 13 ตัว ดังกล่าว ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับแนวคิดเชิงทฤษฎีข้างต้น จะพบว่า ตัวแปร เพศ อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ความรู้เกี่ยวกับอาชีวศึกษา การรู้จักโครงการ “คนพันธุ์อา” และทัศนคติเกี่ยวกับอาชีวศึกษา เป็นกลุ่มตัวแปรที่สอดคล้องกับ สถานภาพ กลุ่มสังคม บุคคลที่เป็นแบบอย่าง ความรู้ และทัศนคติ ซึ่งจัดอยู่ในองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตามแนวคิดของ พัฒน์ สุจำนงค์ (2522) นอกจากนี้ ตัวแปร ลำดับที่การเป็นบุตร จำนวนพี่น้องในครอบครัว และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นกลุ่มตัวแปรที่สอดคล้องกับ ความคาดหวัง และแรงบังคับ ในปัจจัยผลักดันตามทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของ Reeder (1971) ส่วนตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ความสนใจในวิชาชีพ และการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว เป็นกลุ่มตัวแปรที่สอดคล้องกับ ความสามารถ และการสนับสนุน ในปัจจัยเสริมตามทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของ Reeder (1971) เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสามารถสรุปว่า ตัวแปรทั้ง 13 ตัว ที่รวมเป็นกลุ่มอย่างคร่าวๆ ได้ 3 กลุ่ม เป็นเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และกำหนดความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาได้ แต่เนื่องจากทั้ง 3 กลุ่มตัวแปรนี้ ไม่ได้พอดี (fit) กับปัจจัยทั้ง 3 กลุ่มของ Reeder (1971) ที่กล่าวถึงแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดชื่อปัจจัยและจัดตัวแปรภายใต้ปัจจัยเสียใหม่ ให้เหมาะสมและน่าจะพิจารณาได้ว่า เป็นปัจจัยสอดคล้องกับการพัฒนาประชากรได้ด้วย ดังนั้น ปัจจัยประการแรก คือ

ปัจจัยทางประชากร ควรประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ เพศ ลำดับที่การเป็นบุตร และจำนวนพี่น้องในครอบครัว เนื่องจากเป็นตัวแปรที่แสดงถึงคุณลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน ที่อาจมีผลต่อความต้องการศึกษาต่อแตกต่างกัน ปัจจัยประการที่สอง คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ได้แก่ ตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา และระดับการศึกษาของมารดา เนื่องจากตัวแปรเหล่านี้แสดงให้เห็นสถานะของครอบครัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ที่อาจเป็นแรงดึงดูดและแรงผลักดันให้บุคคลเกิดความต้องการ และปัจจัยประการสุดท้าย คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ได้แก่ ตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ความสนใจในวิชาชีพ ความรู้เกี่ยวกับอาชีวศึกษา ทักษะคิดเกี่ยวกับอาชีวศึกษา และการรู้จักโครงการ “คนพันธุ์อา” เนื่องจากตัวแปรเหล่านี้เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ที่น่าจะเป็นแรงกระตุ้นและเสริมให้บุคคลเกิดความต้องการ และสนับสนุนการตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ ได้เร็วยิ่งขึ้น

จึงสรุปได้ว่า การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาความต้องการที่เกิดจากปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ซึ่งประกอบรวมเป็นสิ่งเร้าและแรงจูงใจให้เกิดความต้องการที่จะศึกษาต่อดังกล่าว ตามกรอบแนวคิดของการศึกษาในแผนภาพที่ 2

6. สมมติฐานของการศึกษา

สมมติฐานของการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็นสมมติฐานหลักและสมมติฐานรอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานหลัก

ปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการศึกษา มีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาแตกต่างกัน

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานรอง

- 1) นักเรียนชายน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนหญิง
- 2) นักเรียนที่เป็นบุตรคนแรกน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่เป็นบุตรในลำดับอื่นๆ รวมทั้งที่เป็นบุตรคนเดียว
- 3) นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องมากกว่าน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องน้อยกว่า
- 4) นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำกว่าน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูงกว่า
- 5) นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่าน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาสูงกว่า
- 6) นักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่าน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาสูงกว่า
- 7) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำกว่าน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงกว่า
- 8) นักเรียนที่มีจำนวนเพื่อนที่ต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่าน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีจำนวนเพื่อนที่ต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาน้อยกว่า
- 9) นักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวให้ศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาน่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวให้ศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา
- 10) นักเรียนที่มีความสนใจในวิชาชีพสูงกว่าน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีความสนใจในวิชาชีพต่ำกว่า
- 11) นักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับอาชีวศึกษาสูงกว่าน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับอาชีวศึกษาต่ำกว่า
- 12) นักเรียนที่มีระดับทัศนคติเกี่ยวกับอาชีวศึกษาสูงกว่าน่าจะจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่มีระดับทัศนคติเกี่ยวกับอาชีวศึกษาต่ำกว่า
- 13) นักเรียนที่รู้จักโครงการ “คนพันธุ์อา” น่าจะมีโอกาสที่จะต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่ไม่รู้จักโครงการ “คนพันธุ์อา”

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ นอกจากจะทำให้ทราบความต้องการศึกษาต่อในระดับ อาชีวศึกษา และทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาแล้ว ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถนำข้อค้นพบจากการศึกษานี้ ไปใช้ประกอบการ วางแผนประชาสัมพันธ์ แผนกลยุทธ์ในการรับนักเรียนของสถาบันอาชีวศึกษาและจัดทำนโยบาย ด้านการพัฒนาแรงงานทั้งคุณภาพและปริมาณ อีกทั้งด้านการพัฒนาการศึกษาระดับอาชีวศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพของนักเรียน ตลอดจนนำไปใช้ประกอบการให้คำปรึกษาแนะแนวแก่นักเรียน และผู้ปกครองสำหรับการเลือกศึกษาต่อของนักเรียนให้เหมาะสม

นอกจากนั้นงานวิจัยนี้น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ในโอกาสต่อไป